

AZ EURÓPAI UNIÓ SZEREPE AZ ENSZ FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI MENETRENDJÉNEK VÉGREHAJTÁSÁBAN

Pánovics Attila

környezetjogász, egyetemi adjunktus

PTE, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi- és Európaijogi Tanszék

ORCID 0009-0009-7011-4373

Dol: 10.15170/PSK.2023.SI.02

Publikálva: 2023.08.28.

Hivatkozási formátum:

Pánovics, Attila (2023): Az Európai Unió szerepe az ENSZ fenntartható fejlődési menetrendjének végrehajtásában. *Pólusok, Zöld Különszám*, 16–30.

Támogatói Információk:

A különszám megjelenését támogatta a Pécsi Tudományegyetem Hallgatói Szolgáltatási Központ Tehetségigazgató Iroda. A különszám a PTE Fenntartható Fejlődésért Szakkollégium szakmai együttműködésének eredménye. Szerkesztő: Dr. Glied Viktor (PTE BTK).

A folyóiratban megjelenő írások a Creative Commons Nevezd meg - Nem Kereskedelmi - ShareAlike 4.0 nemzetközi licenc alatt kezeltek.

 CC BY-NC-SA 4.0

Absztrakt

2023 fontos dátum az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó célkitűzéseinek a megvalósításában. A 2015 óta eltelt évek tapasztalatai egyre sürgetőbbé teszik a nemzetközi közösség szembesítését az igen korlátozott eredményekkel az Agenda 2030 program félidős értékelése keretében. A tanulmány áttekinti a program eddigi történetét, megvalósításának jelenlegi helyzetét, valamint külön vizsgálja az Európai Unió szerepét, amely nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő erőfeszítéseket tesz a globális szintű kihívások hatékonyabb kezelése érdekében, egyfajta modellként szolgálva a világ többi régiója számára.

Kulcsszavak: Agenda 2030, Fenntartható Fejlődési Célok, Európai Zöld Megállapodás

Bevezetés

Az ENSZ alapítása után 70 évvel, 2015. szeptember 25-én fogadták el a fenntartható fejlődésről szóló New York-i csúcstalálkozón a „Világunk átalakítása: a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend” című határozatot (UN, 2015), amelynek előkészítéséről még 2012-ben, a Rio+20 Világkonferencián született döntés (Stevens – Kanie, 2016: 394). Az elfogadásra néhány hónappal az új, globális klímaszerződés, a Párizsi Megállapodás 2015 decemberi megszületése előtt került sor az, ami nagyban elősegítette a klímátárgyalások későbbi sikerét.¹

¹ Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye Felelősek 2015. december 12-én Párizsban rendezett 21. Konferenciáján (COP21) elfogadott megállapodásra (Párizsi Megállapodás) egy egyetemes, jogilag kötelező nemzetközi szerződés, amelynek a végrehajtása rendkívül lassan és ellentmondásosan halad. A 2022. november 20-án Sarm-es-Sejkben megtartott COP27-konferencián is született egy új megállapodás a sérülékeny helyzetű országoknak a veszteségek és károk

Az azóta eltelt években széles körben ismertté vált, hogy mit tartalmaz a fenntartható fejlődési menetrend, milyen válaszokat kíván adni a nemzetközi közösség az előtte tornyosuló, összetett és súlyosbodó kihívásokra, illetve egyre többen és egyre alaposabban vizsgálják azt is, hogy milyen tényezők hátráltatják a 2030-ig kitűzött célok elérését. A végrehajtás hiányosságai már most is rengeteg tapasztalattal és tanulsággal szolgálnak, egyben egyedülálló lehetőséget is teremtenek a globális erőfeszítések hatékonyságának növelésére, amihez Európának (az Európai Uniónak) is döntő mértékben hozzá kell járulnia.

Az Agenda 2030 program és a Fenntartható Fejlődési Célok

Az „Agenda 2030” program néven is ismert „Fenntartható Fejlődési Keretrendszer”² legfontosabb érdeme, hogy átveszi a fenntartható fejlődési programok átfogóbb szemléletét, és hosszú évtizedek után végre kifejezi a korábban egymással párhuzamosan futó, több vonatkozásban egymásnak ellentmondó fejlesztési és fenntartható fejlődési tevékenység harmonizálására irányuló szándékot (Faragó, 2016: 20). Ki-egyensúlyozottabb módon próbálja egyesíteni a fenntartható fejlődés három dimenzióját, és elsőként jelent nemzetközi konszenzust arra nézve, hogy a béke, a biztonság, a mindenkit megillető igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és a társadalmi egyenlőség egymást erősítő célok.³ Az ebben található 17 fő célt (*Sustainable Development Goals – SDGs*)⁴ és az azokhoz kapcsolódó, 169 alcélt (*Targets*) az ENSZ azóta is iránytűnek tekint a tagállamai – jelenleg 193 ország – számára.

Valamennyi ország osztozik a vállalt célkitűzések eléréséért vállalt felelősségben, mert az Agenda 2030 program az emberiség közös ügye, ami elsődlegesen egy sajátos közpolitikai keretrendszert jelent, de közben egyfajta „erkölcsi parancs” is, amely az ENSZ keretében 75 évvel ezelőtt, 1948 végén elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatán (*Universal Declaration of Human Rights – UDHR*) alapul (Sachs et al., 2023: 4). A vagyon- és jövedelemeloszlás terén tapasztalható, növekvő szakadék elképesztő mértékű – és egyébként kizárólag az emberi fajra jellemző (Gallor, 2022: 18) – egyenlőtlenségekhez és szegénységhez, a világ számos részén ún.

finanszírozását biztosító új mechanizmusról, de hiányoznak azok az eszközök, amelyek lehetővé tennék az egyes országok által vállalt kötelezettségek számonkérését (ha már a hatékony kikényszerítésre gyakorlatilag semmi esély nincs).

² Agenda 2030, <https://ensz.kormany.hu/agenda-2030>, utolsó hozzáférés: 2023.06.21.

³ COM(2016) 739 final, 2016.11.22.

⁴ 1. No Poverty, 2. Zero Hunger, 3. Good Health and Well-Being, 4. Quality Education, 5. Gender Equality, 6. Clean Water and Sanitation, Affordable and Clean Energy, 8. Decent Work and Economic Growth, 9. Industry, Innovation and Infrastructure, 10. Reduced Inequality, 11. Sustainable Cities and Communities, 12. Responsible Production and Consumption, 13. Climate Action, 14. Life Below Water, 15. Life On Land, 16. Peace, Justice and Strong Institutions, 17. Partnerships for the Goals.

megosztott társadalmakhoz (*fragmented societies*) vezetett. A program ezért a „senkit nem hagyunk hátra” (*leave no one behind*) elvet alapul véve kívánja biztosítani minden egyes ember számára az élethez és a méltósághoz elengedhetetlen, alapvető szükségleteket.

A Fenntartható Fejlődési Célok egyetemes jellegűek (Luttikhuis – Wiebe, 2023: 1831), ezért mind a fejlett, mind a fejlődő országokra feladatokat ró azok megvalósítása. Ennek sikerességéhez a tudomány és a közpolitika kiterjesztett interakciójára (*science-policy interface*), valamint elsősorban pénzügyi támogatásra van szükség, az egyes országok azonban e kulcsfeltételek tekintetében is nagyon eltérő lehetőségekkel rendelkeznek. Ha ehhez hozzátesszük, hogy a Fenntartható Fejlődési Célok – a köztük fennálló kapcsolatokon és kölcsönhatásokon keresztül (Kroll et al., 2019: 10–11) – egy összefüggő rendszert alkotnak, és tulajdonképpen valamenyny szakpolitikát érintik, a holisztikus megközelítés is elengedhetetlen a hatékony végrehajtáshoz. A jog és az intézmények számára az igazi kihívás a különböző szempontok egységben (integráltan) történő kezelése (Bándi et al., 2022: 52), a közpolitikák közötti nagyobb összhang és hatékonyság megteremtése.

Az Agenda 2030 program megvalósításának helyzete

A Fenntartható Fejlődési Keretrendszer megvalósítása terén történő haladáshoz konkrét, mérhető, határidőkhöz kötött és rendszeresen felülvizsgált célok, és az azok elérésére irányuló konkrét intézkedések kellenek, valamint aktualizált nyomonkövetési rendszer és megfelelő indikátorok. Ennek vizsgálatát az ENSZ szintjén egy magas szintű politikai fórum (*High Level Political Forum – HLPF*) koordinálja, amely miniszteri szinten évente, állam- és kormányfői szinten pedig négyévente ülésezik.⁵ A mindig nyár közepén tartott, éves fórumokon tematikus felülvizsgálatot végeznek az egyes prioritásokkal kapcsolatban, és a tagállamok lehetőséget kapnak a nemzeti szintű végrehajtással kapcsolatos jó gyakorlatok megosztására, valamint önkéntes nemzeti beszámolóik bemutatására.⁶ A Fenntartható Fejlődési Célok végrehajtásának átfogó értékelésére négyévente, az ENSZ Közgyűlésének égisze alatt kerül sor, egy átfogó szakmai jelentésre építve. A globális jelentést elkészítése az ENSZ Főtitkára által kinevezett, független szakértőkből álló csoport feladata; munkájukat az ENSZ részéről hat ügynökség (*agency*) segíti.⁷

A nemzetközi közösség azonban nem volt felkészülve olyan váratlan eseményekre 2015 után, mint a Covid19-világjárvány vagy Oroszország Ukrajna elleni háborúja. Előbbi bizonyította többek között a kormányzatokkal szembeni bizalom,

⁵ Előbbi az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa (ECOSOC), utóbbi pedig az ENSZ Közgyűlése keretében.

⁶ Magyarország 2018 júliusában tette közzé az első önkéntes beszámolóját.

⁷ Ezek a következők: DESA, UNCTAD, UNDP, UNEP, UNESCO és a Világbank.

az átlátható döntéshozatal, és a sokkhatásokkal szembeni ellenállóképesség fokozásának fontosságát (OECD, 2022: 29–30), utóbbi megzavarta a globális energiaellátási rendszereket, és sürgetővé tette a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség mielőbbi csökkentését, a kapcsolódó támogatások fokozatos megszüntetését, valamint a megújuló energiaforrásokra történő áttérést. Ezzel előtérbe került a Fenntartható Fejlődési Célok közül a tiszta és hozzáférhető energiával kapcsolatos célkitűzés (7. Cél), amely – átfogó jellege miatt – szorosan kapcsolódik a többi célkitűzéshez (szegénység felszámolása, éghajlatváltozás, élelmezésbiztonság, fenntartható városok és közösségek, innováció, közlekedés stb.), így azok eléréséhez is hozzájárul.

2019-ben az „SDG Summit” elnevezésű találkozó jelentette az első lehetőséget az Agenda 2030 elfogadása (2015) óta eltelt időszak áttekintésére, és a következő 10 éves időszakra vonatkozó irányok meghatározására. A résztvevők megerősítették az elkötelezettségüket a program végrehajtása iránt, és sürgették a szükséges lépések felgyorsítását, illetve hangsúlyozták, hogy egyes területeken túl lassú az előrelépés, a szegénység felszámolása terén pedig egyre távolodik az 1. Cél elérhetősége.⁸ Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Megoldásokkal Foglalkozó Hálózata (*Sustainable Development Solutions Network – SDSN*), amelyet még 2012-ben – közvetlenül a Rio+20 Világkonferencia után – hoztak létre, már a 2022. évi, „A válságtól a fenntartható fejlődésig: a fenntartható fejlődési célok mint 2030-ig tartó menetrend és azon túl” című jelentésében (Sachs et al., 2022) felhívta rá a figyelmet, hogy globálisan tekintve két egymást követő évben sem sikerült előrehaladást felmutatni a Fenntartható Fejlődési Célok terén (ami a negatív tendenciák állandósulását jelzi). A megvalósítás hiányosságai miatt – jelen állás szerint – csak a Célok kevesebb, mint 20%-a tud megvalósulni 2030-ig (Uo., 23), és a vonatkozó mutató átlagos pontszáma tovább csökkent 2021-ben, ezért gyakorlatilag egyetlen ország sincs azon az úton, hogy 2030-ra valamennyit el tudja érni. Ahogy az ENSZ főtitkára fogalmazott a 2022-ben: nem lehetünk elégedettek, mert a Fenntartható Fejlődési Célok megmentése fontosabb, mint valaha.⁹ Mindezeket megerősíti a 2023-as globális jelentés nyilvánosságra hozott tervezete is (UN, 2023: 124).

2023 ezért kulcsfontosságú év lesz a Fenntartható Fejlődési Célok felülvizsgálatában, illetve a 2030-ig történő megvalósításuk előmozdításában. A 2023. júliusi magas szintű politikai fórum és a 2023. szeptember 19–20-án megrendezésre kerülő nemzetközi csúcstalálkozó is a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend és a Fenntartható Fejlődési Célok félidejét jelöli. Mindkettő döntő jelentőségű lesz a politikai elkötelezettség megerősítése szempontjából, ambiciózus célokat kell továbbá

⁸ Official Documents System of the United Nations, <https://bit.ly/3qJjcIJ>, utolsó hozzáférés: 2023.06.27.

⁹ Rescuing Sustainable Development Goals More Important Than Ever, Secretary-General Tells Economic and Social Council, Stressing ‘This Is No Time for Complacency’, <https://bit.ly/3KQubXL>, utolsó hozzáférés: 2023.06.27.

kijelölni a 2030 utáni időszakra, és az is nyilvánvaló, hogy az államok és nemzetközi szervezetek képviselői mellett más érdekelt szereplők (magán- és tudományos szféra, civil szervezetek stb.) aktívabb együttműködésére is szükség lesz a folyamat megújításához. Ennek során továbbra is szem előtt kell tartani, hogy a téttlenség legsúlyosabb következményeit a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek és közösségek fogják elszenvedni.

A Fenntartható Fejlődési Célok finanszírozása

Az Agenda 2030 program eddigi sikertelenségének legfőbb, prózai oka a pénzügyi források elégtelensége. Ennek több magyarázata is van: egyrészt a rendelkezésre álló közpénzek eleve korlátozottak, ezért a lehető leghatékonyabban kellene felhasználni őket, másrészt nyilvánvaló, hogy összességükben sem elegendőek a kihívások kezeléséhez, ezért a magánszféra forrásait is mozgósítani kell (ún. „vegyes finanszírozás”), harmadrészt „fenntartható finanszírozásra” van szükség, tehát megfelelő mederbe kell terelni a pénzek felhasználását, objektív és átlátható kritériumrendszer alapján. Ahogy az a Franciaországban, 2023. június 22–23-án „Új globális pénzügyi paktum” címmel tartott nemzetközi csúcstalálkozón is elhangzott, 2023 ebből a szempontból „a lehetőségek éve”, amennyiben sikerül átgondolni és megállapodni arról, hogy miként kell átalakítani a jelenlegi, globális pénzügyi rendszert.¹⁰

A válságok miatt jelentkező pénzügyi és likviditási kihívások kezelése különösen azokban a fejlődő (feltörekvő) országokban, amelyeket egyébként is magas adósságállomány és korlátozott politikai mozgástér jellemez (OECD, 2022: 12). Már az Agenda 2030 program elfogadása előtt, Addisz-Abeában tartott harmadik nemzetközi fejlesztésfinanszírozási konferencián (2015. július 13–16-án) felhívták a figyelmet a globális pénzügyi struktúra megreformálásának szükségességére. Ez magában foglalja a költségvetések összhangba hozását a 17 Fenntartható Fejlődési Céllal és a hozzájuk tartozó alcélokkal, beleértve a környezetre káros támogatások haladéktalan azonosítását és fokozatos megszüntetését is. Az említett országok esetén azonban az adósságteher kritikus mértékben szűkíti a költségvetési mozgásteret a vonatkozó szakpolitikák finanszírozása terén, és magas hitelfelvételi költségeket eredményez, így befektetni sem tudnak a Fenntartható Fejlődési Célok elérésébe.¹¹ Ezt a helyzetet súlyosbítják azok a külső sokkhatások, amelyek a fejlett országokat is váratlan kihívások elé állítják.

A nemzetközi közösség jelenleg nem rendelkezik olyan eszközökkel, amelyek kezelni tudnák a rendszerszintű adósságválságot, és kellően csökkentené a terheket az adósságok átalakításával. Ezért sürgősen szükség lenne a hazai forrásaik

¹⁰ Summit Proposes Roadmap for More Inclusive International Financial System, <https://bit.ly/3sjSC9z>, utolsó hozzáférés: 2023.06.28.

¹¹ 2022 végén a világ 69 legszegényebb országa közül 37-ben volt nagy az adósságválság kockázata, vagy már akkor is adósságtörlesztési nehézségekkel küzdöttek.

mozgósításához szükséges szabályozási környezetre, hatékony adósságenyhítő intézkedésekre, a beruházások hosszú távú finanszírozására (ami a legszegényebb országok esetében támogatáson alapul), valamint nemzetközi szinten az illegális pénzkiáramlás és az adóparadicsomok elleni fellépésre. Egy gyors, globális adósságenyhítési mechanizmus véget vetne a „túl kevés, túl későn” (*too little, too late*) szindrómának, megállítaná az adóssághelyzet szükségtelen súlyosbodását, és képes lenne megelőzni az újabb adósságválságokat.

Az Európai Unió, mint regionális modell

A Fenntartható Fejlődési Célok elérésében a legfontosabb szerepet a legnagyobb és leggyorsabban növekvő gazdaságokat tömörítő nemzetközi fórum, a G20-csoport játssza. A csoportnak teljes jogú tagja az Európai Unió, de az uniós tagállamok közül saját jogán, önálló tagként jelenik meg Németország, Franciaország és Olaszország (Spanyolország állandó meghívottként vesz részt a tanácskozásokon). A G20-csoport tagjai együttesen a globális GDP több mint 80%-át, a világkereskedelem legalább háromnegyedét, a népesség kétharmadát, és a mezőgazdasági termékek kereskedelmének mintegy négyötödét képviselik.¹² A G20-ak tevékenységét kiegészíti a G7-csoport (Oroszország 2014-es kizárása előtt G8), amely az iparilag legfejlettebb demokratikus országok (USA, Kanada, Japán, az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország és Olaszország) vezetőinek informális fóruma. A G7 tagjai természetesen jelen vannak a G20-csoportban is, bár ott a szélesebb körű és heterogénebb tagság megnehezíti a konszenzus elérését a csúcstalálkozókon; az Európai Unió jogelődje, az Európai (Gazdasági) Közösség először 1977-ben képviseltette magát, majd 1981-től vált állandó résztvevővé.

Az Európai Unióra a nemzetközi partnerek a mai napig elsősorban regionális gazdasági integrációs szervezetként (*Regional Economic Integration Organisation – REIO*) tekintenek, ami az európai integrációs folyamat történetét tekintve önmagában nem meglepő. Az évtizedek során azonban az EU nem csak a tagállamok számát tekintve fejlődött látványosan, hanem a hatáskörét tekintve is. A nemzetközi kereskedelem sem pusztán az áruk és szolgáltatások cseréjét jelenti, hanem stratégiai eszköz az Unió számára, amely lehetővé teszi olyan partnerségek kiépítését, amelyek garantálják a nemzetközileg elfogadott normák tiszteletben tartását, miközben az EU érdekeit is védik. Ennek érdekében az új, átfogó kétoldalú megállapodások külön fejezetet tartalmaznak a fenntartható fejlődésről, és előírják a legmagasabb szintű éghajlat-, környezet- és munkavédelmi normákat.

¹² European Commission, Agriculture and rural development, <https://bit.ly/3E62rum>, utolsó hozzáférés: 2023.06.29.

„A multilateralizmus bajnokaként” (Európai Parlament, 2023) az Európai Unió egyedülállóan jó helyzetben van ahhoz, hogy gazdasági és politikai befolyását kihasználva ösztönözni tudja a nemzetközi partnereit a fenntarthatósági szempontok érvényesítése érdekében, és felgyorsítsa az előrehaladást az Agenda 2030 program végrehajtásában. Nem véletlen, hogy az EU és tagállamai nélkülözhetetlen szerepet játszottak az Agenda 2030 megszületésében, valamint a Párizsi Megállapodás elfogadásában és hatályba lépésében is.¹³ Regionális gazdasági integrációs szervezetként élen jár az Egyesült Nemzetek Szervezete, a G20-ak, a G7-ek, az OECD, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), az Egészségügyi Világszervezet (WHO) és a nemzetközi pénzügyi szervezetek által vállalt koordinációs erőfeszítésekben, és még számos egyéb nemzetközi szervezetben és fórumon.

Az Európai Zöld Megállapodás

Az Európai Unió 2019 óta következetesen azt a fő célkitűzést tartja szem előtt, hogy a természeti tőke megőrzése mellett felgyorsítsa az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, az éghajlatváltozás hatásainak ellenálló, körkörös gazdaságra való átállást. Az Európai Zöld Megállapodás¹⁴ egy komplex és példamutató, de tulajdonképpen merész stratégia, amelynek elemei a fenntarthatóság gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziójára egyaránt kiterjednek. Ezt egészíti ki a szociális jogok európai pillérének megvalósítására vonatkozó cselekvési terv,¹⁵ amely arra irányul, hogy a klímasemlegességgel, a digitalizációval és a demográfiai változásokkal kapcsolatos átalakulások szociális szempontból méltányos és igazságos módon menjenek végbe.¹⁶

Az Európai Zöld Megállapodás rendkívül ambiciózus program, amely hosszú távra megfelelő igazodási pontot jelent az Unió és a tagállamai számára annak érdekében, hogy Európa 2050-re a világ első klímasemleges kontinensévé váljon, ezzel is hozzájárulva a Párizsi Megállapodás céljainak eléréséhez (Glien – Pánovics, 2022: 117–118). A zöld átállás legfontosabb eszköze olyan projektek finanszírozásának a növelése, amelyek elősegítik a környezeti szempontból fenntartható, alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő áttérést, és hozzájárulnak annak elkerüléséhez, hogy a gazdaságok beleragadjanak egy magas szén-dioxid-kibocsátású (szennyező), a nem megújuló természeti erőforrásokat kimerítő környezethasználatba. A pénzügyi támogatások és egyéb gazdasági ösztönzők mellett az EU a teljes kereskedelmi és beruházási eszköztárát be tudja vetni annak érdekében, hogy erősítse az együttműködést harmadik országokkal, különösen a szomszédságpolitika

¹³ Az EU 2016. április 22-én írta alá, és 2016. október 5-én ratifikálta a Párizsi Megállapodást, amely 2016. november 4-én hatályba is lépett.

¹⁴ COM(2019) 640 final, 2019.12.11.

¹⁵ Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására, <https://bit.ly/47GG4cy>, utolsó hozzáférés: 2023.06.30.

¹⁶ COM(2020) 14 final, 2020.1.14.

területén, a Nyugat-Balkánon, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában. A zöld átállást így a nemzetközi együttműködés napirendjén is megjelent, ösztönözve más szereplőket is a klímasemlegesség irányába tett lépések meghozatalára (Dennison et al., 2021: 1).

Az Európai Zöld Megállapodáshoz szorosan kapcsolódik az EU nyolcadik környezetvédelmi cselekvési programja¹⁷ és más ágazati programok. Legfőbb hozzáadott értéke a különböző uniós szakpolitikák átfogó szemléletbe való összefogása egy integrált és tudományos alapokon nyugvó megközelítés alkalmazása révén. Ezeknek a szakpolitikáknak a kidolgozását és végrehajtását az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljainak kell vezérelniük. Az Európai Zöld Megállapodás sikere ezért elválaszthatatlanul összekapcsolódik e Célok elérésével (és viszont).

A zöld (és digitális) átállás megteremtését mind a Covid19-világjárvány, mind az orosz-ukrán konfliktus felgyorsította. A koronavírus visszavetette az üzleti tevékenységet, növelte a szociális védelem iránti igényt, és bebizonyosodott egyrészt, hogy milyen szoros összefüggés van az emberi egészség és a környezeti rendszerek között, rávilágított a globális értékláncok kölcsönös függőségére, a gazdasági-társadalmi rendszerek sebezhetőségére, illetve a termelés és fogyasztás addigi struktúrájának fenntarthatatlanságára. Nem mellékesen az EU-27 országainak belöldi ÜHG-kibocsátása – a nemzetközi légi közlekedést is beszámítva – 31%-kal csökkent 2020-ban (az 1990-es szinthez képest), és elérte a 30 éven belüli legalacsonyabb szintet.¹⁸ A 2022. február 24-én kirobbant orosz-ukrán konfliktus pedig alapjaiban rázta meg a tagállamok alapvetően fosszilis tüzelőanyagokra épülő gazdaságait, a magas energiaárak pedig szinte minden ágazatot érintettek, köztük a Covid19-járvány által különösen sújtott közlekedést és idegenforgalmat, de különösen súlyos hatást gyakorolt a mezőgazdaságra, az élelmiszer-feldolgozásra, a halászatra és az akvakultúra-ágazatra is.¹⁹ Az Ukrajna elleni orosz katonai agresszió ugyanakkor látványosan fel is gyorsította az EU energiaimportjának diverzifikálását, illetve az elmozdulást a megújuló energiaforrások irányába az energiamixen belül (még a kelet-közép-európai országok orosz energiaellátástól való, jelentős függősége ellenére is).²⁰

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/591 határozata (2022. április 6.) a 2030-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról (HL L 114, 2022.4.12., 22. o.).

¹⁸ Az európai éghajlat-politikai fellépés felgyorsítása a zöld, méltányos és virágzó jövő érdekében Az uniós éghajlat-politikai fellépésről szóló 2021. évi eredményjelentés, COM(2021) 960 final, 2021.10.26., 2. o.

¹⁹ Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret, C(2023) 1711 final, 2023.3.9., 2. o.

²⁰ Magyarország esetében a meglévő infrastruktúra, a természeti erőforrások korlátozottsága, valamint a hivatalos kormányzati politika a többi tagállamétól eltérő álláspontokat eredményez, ami elsősorban az EU Tanácsának keretében zajló tárgyalásokon, valamint az Európai Tanács csúcstalálkozóin folytatott vitákban vezet egyébként szokatlan hangnemű vitákhoz.

Az uniós fejlesztéspolitika szerepe

Az Európai Unió is tisztában van vele, hogy a fejlődő országok számára az egyik fő kihívás, hogy gazdasági diverzifikáció révén feljebb kerüljenek a globális értékláncban, és az exportorientált termelési modellről áttérjenek a hazai és regionális piacokon alapuló fejlesztésre. Kétségtelen, hogy az EU és tagállamai nem teljesítették kollektív kötelezettségvállalásukat, miszerint legalább a GNI 0,7%-át kitevő hivatalos fejlesztési támogatást biztosítanak a fejlődő országoknak, ennek ellenére már most is a globális fejlesztési segélyek legnagyobb adományozói közé tartoznak, a globális fejlesztési támogatás mintegy 43%-át biztosítva.

Az EU a világ legnagyobb donorként és vezető gazdasági hatalmaként vezető szerepet játszik a nemzetközi szolidaritás megeremtésében, ezért kiterjedt kapcsolatrendszert működtet, amely kiterjed a világ majdnem összes országára, valamint a nemzetközi közösség egyéb szereplőire is. Az EU-nak arra kell törekednie, hogy olyan kereskedelmi és együttműködési megállapodások kidolgozása érdekében folytasson tárgyalásokat a partnereivel, amelyek nem sértik az egyes felek szabályozási jogát (ideértve indokolt esetben a nyersanyagexport korlátozásának lehetőségét is), ugyanakkor biztosítják az éghajlat és az emberi jogok magas szintű védelmét. Az EU különböző ágazati területein (energia, mezőgazdaság, kereskedelem, adózás stb.) azonban továbbra sincs megfelelő koherencia az egyes szakpolitikák között, ami különösen aggasztó negatív következményekkel jár a fejlődő országokra nézve, és az uniós erőfeszítések ellenére a finanszírozás mértéke is jóval a szükségesnél alacsonyabb szinten maradt – miközben a Fenntartható Fejlődési Célok finanszírozásában a hiány aggasztó mértékben (évi 2,5 milliárd USD-ról évi 4 milliárd USD-ra) emelkedett (UNCTAD, 2022).

A koronavírus-járvány kapcsán alkalmazott „Európa együtt” megközelítés (*Team Europe approach*) képes volt hatékonyan összegyűjteni valamennyi uniós intézmény hozzájárulásait, és megfelelően ötvözte az uniós tagállamok és a pénzügyi intézmények – különösen az Európai Beruházási Bank (EBB)²¹ és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD)²² – által mozgósított forrásokat. Az együttműködéseknek köszönhetően sikerült egy kritikus tömeget elérni, amely szükséges cselekvési keretet biztosított a válság kezeléséhez.²³ Európa globális szerepének

²¹ Az EBB az Európai Unió egyik legrégebbi szerve; sajátos nemzetközi pénzügyi intézmény, amelynek tagjai az uniós tagállamok, és amely a nemzetközi tőkepiacokon felvett pénzeknek köszönhetően tud kedvező feltételekkel hiteleket folyósítani az EU céljainak elérését szolgáló projektek megvalósításához (ezek kb. 10%-a az Unión kívül kerül felhasználásra).

²² Az EBRD-t (*European Bank for Reconstruction and Development*) 1991-ben hozták létre, londoni székhellyel. Részvényesei között jelenleg 69 ország, valamint maga az Európai Unió és az Európai Beruházási Bank is megtalálható. Az EBRD létrehozásáról szóló megállapodás Magyarországon az 1991. évi LV. törvénnyel került kihirdetésre.

²³ JOIN(2020) 11 final, 2020.4.8.

erősítése érdekében ezt a megközelítést vette alapul a Bizottság és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseleje a 2021 végén útjára indított „Global Gateway” elnevezésű stratégia esetében is, amely „Európa hozzájárulása a globális beruházási szakadék csökkentéséhez”.²⁴ A tervek szerint ezzel mintegy 300 milliárd euró összegű beruházást sikerül mozgósítani 2021 és 2027 között, a globális szinten történő helyreállítás segítése érdekében. Az új európai stratégia az EU-t, a tagállamokat (és azok pénzügyi és fejlesztési intézményeit), az EBB-t és az EBRD-t tömöríti, és a magánszektor forrásainak bevonásával kíván olyan beruházásokat megvalósítani, amelyek a kulcsfontosságú ágazatok között hoznak létre olyan összeköttetéseket, megfelelve a legmagasabb szintű szociális és környezetvédelmi követelményeknek, és közben figyelembe véve partnerek szükségleteit és az Unió saját érdekeit is.

Az Uniónak vezető szerepet kell vállalnia az adókijátszási és adókikerülési gyakorlatok visszaszorításában (beleértve az adózási szempontból nem együttműködő országok és területek jegyzékbe vételét), és szorgalmaznia kell egy nemzetközi adóügyi együttműködéssel foglalkozó kormányközi ENSZ-bizottság létrehozását. Egy megerősített multilaterális adósságenyhítő kezdeményezés hatékony mechanizmussal rendelkezhet a magánhitelezők bevonására, adósságenyhítésre a Fenntartható Fejlődési Célok eléréseért és az éghajlatpolitikai fellépésért cserébe (ún. „adósság-csere”), valamint az adósságok automatikus felfüggesztésének elfogadására sokkhatások esetén.

A Fenntartható Fejlődési Célok uniós szintű végrehajtása

A Fenntartható Fejlődési Célok végrehajtásáért tett erőfeszítések már 2015-ben is jelen voltak az EU számos politikájában, azóta pedig az Európai Bizottság munkájának egyik vezérelve, hogy valamennyi szakpolitikai terület összhangba kerüljön az ENSZ Fenntartható Fejlődési Keretrendszerével. Az Európai Bizottság 2017-ben dolgozta ki a Fenntartható Fejlődési Célokkal kapcsolatos indikátorkészletet az Unió számára, amely 100 indikátorból áll – ezek több mint 2/3-a összhangban van az ENSZ indikátoraival (Eurostat, 2022: 4) –, és ezek évente megújításra kerülnek, amennyiben szükséges. Az EU 2019-ben – az év második felében kiemelt szerephez jutó finn elnökség idején – számolt be először a Fenntartható Fejlődési Célok uniós szintű végrehajtásának helyzetéről, különös tekintettel a harmadik (fejlődő) országokban végzett fejlesztéspolitikai és egyéb uniós eszközök hatásaira.

²⁴ „Global Gateway”: mintegy 300 milliárd euró a világszerte fenntartható összeköttetéseket előmozdító uniós stratégia, <https://bit.ly/44m6kGb>, utolsó hozzáférés: 2023.07.02.

A 2019–2024 közötti időszakban az EU stratégiai menetrendje a következő négy kiemelt területre koncentrál, amelyek mindegyike szorosan kapcsolódik az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljaihoz is:

- a polgárok és szabadságaik védelme,
- erős és életteli gazdasági bázis kialakítása,
- klímasemleges, zöld, méltányos és szociális Európa megvalósítása,
- az európai érdekek és értékek előmozdítása a globális szinten.²⁵

A von der Leyen elnök vezette Bizottság által, a 2019–2024-es ciklusra meghatározott prioritások²⁶ is segítik a Fenntartható Fejlődési Célok elérését,²⁷ amelyek beépültek az ún. európai szemeszterbe²⁸ és a jogalkotás minőségének javítását célzó eszközök közé is. Az Európai Bizottság 2023. évi munkaprogramjában megjelent a Fenntartható Fejlődési Célok végrehajtásának első önkéntes áttekintése, valamint annak előterjesztése 2023-ban, az ENSZ magas szintű politikai fóruma keretében.²⁹

A 2030-ig tartó menetrend nyomonkövetési és felülvizsgálati keretének sarokkövét az önkéntes nemzeti beszámolók képezik, és mivel az ENSZ 193 tagállamából öt ország még nem hozta nyilvánosságra az önkéntes beszámolóját,³⁰ ezért 2023-ban ideje lenne arról is dönteni, hogy a nemzetközi közösség átálljon az önkéntes beszámolók készítéséről a kötelező jelentéstételre (a szabványosítás folytatásával párhuzamosan). Az Európai Unió Statisztikai hivatala (Eurostat) évente készít ún. nyomonkövetési jelentéseket a Fenntartható Fejlődési Célok megvalósítása terén tett uniós előrelépésről.³¹ A 2023. évi nyomonkövetési jelentés az európai szemeszter tavaszi csomagjával egyszerre került közzétételre, növelve annak szakpolitikai relevanciáját. Ebben összefoglalásra kerültek mindazok az eredmények, amelyeket az EU az elmúlt évek erőfeszítéseinek köszönhetően, ténylegesen is elért.

²⁵ A new strategic agenda for the EU 2019-2024, <https://bit.ly/45r5KIQ>, utolsó hozzáférés: 2023.07.03.

²⁶ 1. Európai Zöld Megállapodás, 2. A digitális korra felkészült Európa, 3. Emberközpontú gazdaság, 4. Erősebb Európa a nemzetközi szinten, 5. Az európai életmód előmozdítása, 6. Az európai demokrácia megerősítése

²⁷ SWD(2020) 400 final, 2020.11.18., <https://bit.ly/3YO4v3M>, utolsó hozzáférés: 2023.07.03.

²⁸ Az európai szemesztert 2010-ben hozták létre, az uniós gazdasági és szociális kormányzás szélesebb körű reformjának részeként. Ennek keretében a tagállamok évente koordinálják a gazdaság-, költségvetési, foglalkoztatási és szociálpolitikáikat az uniós szintű szabályokkal.

²⁹ COM(2022) 548 final, 2022.10.18. Az uniós tagállamok közül 9 ország vállalta, hogy bemutatja az önkéntes felülvizsgálatát az említett fórumon.

³⁰ Dél-Szudán, Haiti, Jemen, Mianmar és az Egyesült Államok.

³¹ Sustainable development in the European Union, <https://bit.ly/3OQ173A>, utolsó hozzáférés: 2023.07.05.

A legfrissebb jelentésből kiderül, hogy a legtöbb cél megvalósítása terén az EU valóban fel tud mutatni jelentős eredményeket,³² ilyennek tekinthető a tisztességes munka és a gazdasági növekedés (8. Cél), a szegénység felszámolása (1. Cél) és a nemek közötti egyenlőség javítása (5. Cél). Eredményesnek mondható a célok közül – a Covid19-járvány dacára – az egészség és jóllét (3. Cél), a minőségi oktatás biztosítása (4. Cél), az egyenlőtlenségek csökkentése (10. Cél), az innováció és infrastruktúra (11. Cél), valamint a béke és személyes biztonság biztosítása (16. Cél). Komoly előrelépés várható továbbá az ambiciózus Európai Zöld Megállapodás végrehajtásának köszönhetően, méghozzá az éghajlatváltozás elleni fellépés (13. Cél), a szárazföldi ökoszisztémák védelme (15. Cél) és a globális partnerségek (17. Cél) tekintetében. A haladás egyelőre mérsékeltnek tekinthető a következő célok tekintetében: az éhezés megszüntetése (2. Cél), tiszta víz és szanitáció (6. Cél), megfizethető és tiszta energia (7. Cél), fenntartható városok és közösségek (11. Cél), felelős termelés és fogyasztás (12. Cél), óceánok és tengerek védelme (14. Cél) (European Union, 2023: 9–16).

Az Európai Parlament, valamint az Európai Tanács és az Európai Unió Tanácsa már az Agenda 2030 program 2015-ben történt elfogadása óta több alkalommal is kérte a Bizottságot, hogy dolgozza ki a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend uniós végrehajtására vonatkozó átfogó stratégiát, illetve a Fenntartható Fejlődési Célokhoz kapcsolódó finanszírozási tervet, ez azonban a mai napig nem történt meg. Kétségtelen azonban, hogy a Covid19-járványra válaszul kidolgozott európai helyreállítási terv (*NextGenerationEU*), illetve az annak középpontjában elhelyezkedő Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (*Recovery and Resilience Facility* – RFF) kiegészíti a 2021-2027-es időszakra vonatkozó uniós költségvetési keret (*Multiannual Financial Framework* – MFF) forrásait, miként az ún. „RePowerEU” terv is, amelyet 2022-ben terjesztett elő a Bizottság az orosz gáz-, olaj- és szénimporttól való függés csökkentése érdekében.³³

A Fenntartható Fejlődési Célokat azonban csak nagyon kevés tagállamnak sikerült kifejezetten összekapcsolnia a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervében.³⁴ Ami Magyarországot illeti, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (NFFT) már 2013-ban kidolgozta a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiát (NFFS), amelyet az Országgyűlés a 18/2013. (III. 28.) OGY határozattal erősített meg (ezek kapcsolódását a Fenntartható Fejlődési Célokhoz lásd Nyikos, 2022: 40–42). Az NFFS azonosított négy nemzeti erőforrást (gazdaság, társadalom,

³² Eurostat-jelentés: az EU jó úton halad a fenntartható fejlődési célok elérése felé, <https://bit.ly/3YNHnCj>, utolsó hozzáférés: 2023.07.05.

³³ A RePowerEU céljainak elérése érdekében az uniós tagállamoknak ki kell egészíteniük a NextGenerationEU keretében kidolgozott nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveiket.

³⁴ Ti. ahhoz, hogy az uniós tagállamok részesülhessenek a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásaiból, nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveket kellett kidolgozniuk, továbbá teljesíteniük kell a vonatkozó mennyiségi és minőségi feltételeket (mértékeket és célértékeket) is.

ember és környezet), amelyek kontextusában 34 stratégiai célt, illetve 77 teendőt határozott meg. A Keretstratégia második, 2015-ben készült előrehaladási jelentése (NFFT, 2017) megállapította, hogy a benne foglalt célok összhangban állnak az Agenda 2030 célrendszerével.

A fenntarthatóság oktatásának fontossága

A minőségi oktatáshoz való hozzáférés (4. Cél) megkérdőjelezhetetlen szerepét külön is érdemes hangsúlyozni a Fenntartható Fejlődési Célok elérése szempontjából, hiszen az oktatás (és általában véve az egész életen át tartó tanulás) nagyszerű segítő eszközzé válhat fejlettségtől függetlenül valamennyi országban, még hozzá minden korosztály számára.³⁵ A zöld és digitális átállás még tovább növeli az oktatásba és képzésbe történő beruházások szükségességét, és az is nyilvánvaló, hogy szorosabb kapcsolatot kell létrehozni az oktatás, a készségfejlesztés és a foglalkoztatás között, hogy a gyorsan változó munkaerőpiacon a fiatalok a fejlődő országokban is tisztességes munkához juthassanak.

A fenntartható fejlődést szolgáló ismeretek átadásának tehát óriási szerepe van, így az alapoktatás színvonala javításának, a fenntarthatóság kérdése integrálásának a meglévő oktatási struktúrákba, valamint speciális képzési programok kidolgozásának is (NFFT, 2019: 5). Ennek hiányában ugyanis fennáll a veszélye annak, hogy a komplex válsághelyzetekkel szembesülő társadalmak nem lesznek felkészülve arra, hogy kezeljék a bizonytalan jövőben felmerülő problémákat, adekvát válaszokat adva azokra a példátlan kihívásokra, amelyek egyre közvetlenebbül válnak észlelhetővé mindannyiunk számára.

Természetesen az előzőekben tett megállapításokhoz hozzá kell tenni, hogy maga az Európai Unió is fenntarthatatlan abból a szempontból, hogy az ökológiai lábnyomát tekintve legalább 2,8 bolygóra lenne szükség (WWF, 2019),³⁶ ha a világ népessége annyit fogyasztana, mint egy európai átlagpolgár (Stegeman, 2023).³⁷ A Fenntartható Fejlődési Célok eléréséhez az összes érintettnek, így az EU-nak is megkéne sokszoroznia az erőfeszítéseit az elkövetkező években, de ehhez már a fogyasztás fokozatos mérséklése sem lenne elegendő, hanem gyors és radikális csökkentésre lenne szükség, párhuzamosan az ipari termelés és az ellátási láncok átalakításával. Az ehhez szükséges, szakmai alapú, integrált és koherens döntések azonban késnek, ami végső soron felveti azt a kérdést is – miközben nyilvánvaló a regionális együttműködések alapvető jelentősége –, hogy az EU-ban működő, sajátos hatalmi rendszer, amely az Unió (az uniós intézmények) és a tagállamok lojális együttműködésére

³⁵ ENSZ csúcstalálkozó az oktatás átalakításáról: Az oktatás mint a befogadó és békés társadalmak alapja, <https://bit.ly/3QR6QJs>, utolsó hozzáférés: 2023.07.10.

³⁶ EU Overshoot Day 2019, <https://bit.ly/3E7Xj95>, utolsó hozzáférés: 2023.07.08.

³⁷ Az egyes tagállamok között természetesen jelentős eltérések vannak, Hollandia esetében például már 3,5 bolygóra lenne szükség.

épül, mennyire alkalmas egyáltalán a fenntarthatósággal összefüggő, komplex problémák hatékony kezelésére...

Irodalomjegyzék

- A new strategic agenda for the EU 2019-2024, <https://bit.ly/45r5KIQ>, utolsó hozzáférés: 2023.07.03.
- Bándi Gyula et al. (2022): *Környezetjog. Harmadik, bővített kiadás*. Szent István Társulat, Budapest.
- Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására, <https://bit.ly/47GG4cy>, utolsó hozzáférés: 2023.06.30.
- Dennison, Susi – Loss, Rafael – Söderström, Jenny (2021): Europe's green moment: how to meet the climate challenge. *European Council on Foreign Relations, Policy Brief* (April 2021): 1–85.
- ENSZ csúcstalálkozó az oktatás átalakításáról: Az oktatás mint a befogadó és békés társadalmak alapja, <https://bit.ly/3QR6QJs>, utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
- EU Overshoot Day 2019, <https://bit.ly/3E7Xj95>, utolsó hozzáférés: 2023.07.08.
- Európai Parlament (2023): *Közös bizottsági jelentés a fenntartható fejlődési célok végrehajtásáról és teljesítéséről*. 2023/2010(INI), P9_TA(2023)0250. Európai Parlament Fejlesztési Bizottság – Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottság.
- European Commission, Agriculture and rural development, <https://bit.ly/3E62rum>, utolsó hozzáférés: 2023.06.29.
- European Union (2023): *Sustainable development in the European Union, Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eurostat (2023): *Sustainable development in the European Union, Statistical annex to the EU voluntary review*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eurostat-jelentés: az EU jó úton halad a fenntartható fejlődési célok elérése felé, <https://bit.ly/3YNHnCj>, utolsó hozzáférés: 2023.07.05.
- Faragó Tibor (2016): Világunk 2030-ban: a nemzetközi együttműködés új egyetemes programjának előzményei, lényege és értékelése. *Külügyi Szemle*, 15(2): 3–24.
- Galor Oded (2022): *Az emberiség utazása. A modern világ egyenlőtlenségének okai*. Libri Könyvkiadó, Budapest.
- Glied Viktor – Pánovics Artilla (2022): *Fenntartható fejlődés és környezetpolitika a 21. században. Egy paradigmaváltás küszöbén*. Kontraszt Nyomda Kft., Pécs.
- Global Gateway: mintegy 300 milliárd euró a világszerte fenntartható összeköttetéseket előmozdító uniós stratégiára, <https://bit.ly/44m6kGb>, utolsó hozzáférés: 2023.07.02.
- Kroll, Christian – Warchold, Anne – Pradhan, Prajal (2019): Sustainable Development Goals (SDGs): Are we successful in turning trade-offs into synergies? *Palgrave Communications*, 5(140): 1–12. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-019-0335-5>
- Luttikhuis, Nikki – Wiebe, Kirsten S. (2023): Analyzing SDG interlinkages: identifying trade-offs and synergies for a responsible innovation. *Sustainability Science*, 18: 1831–1831. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-023-01336-x>
- NFFT (2017): A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia második előrehaladási jelentése 2015-2016, <https://bit.ly/3qMNbPW>, utolsó hozzáférés: 2023.07.07.
- NFFT Titkársága (2019): A fenntarthatóság intézményei Magyarországon, <https://bit.ly/3P65cCk>, utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
- Nyikos Györgyi (2022): *Fenntartható finanszírozás és fejlesztés. Stratégia és szabályozás: átállás a Fenntartható finanszírozási modellekre*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

- OECD (2022): Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2023: No Sustainability Without Equity, <https://bit.ly/3KUcK8B>, utolsó hozzáférés: 2023.06.28.
- OECD (2022): The Short and Winding Road to 2030: Measuring Distance to the SDG Targets, <https://bit.ly/3YLafLy>, utolsó hozzáférés: 2023.06.27.
- Official Documents System of the United Nations, <https://bit.ly/3qJjcIJ>, utolsó hozzáférés: 2023.06.27.
- Rescuing Sustainable Development Goals More Important Than Ever, Secretary-General Tells Economic and Social Council, Stressing 'This Is No Time for Complacency', <https://bit.ly/3KQubXL>, utolsó hozzáférés: 2023.06.27.
- Sachs, Jeffrey D. – Lafortune, Guillaume – Fuller Grayson – Drumm, Eamon (2023): Sustainable Development Report 2023, Implementing the SDG Stimulus. Dublin University Press, <https://bit.ly/3YOFPrG>, utolsó hozzáférés: 2023.06.24.
- Sachs, Jeffrey D. – Lafortune, Guillaume – Kroll, Christian – Fuller, Grayson – Woelm, Finn (2022): *Sustainable Development Report 2022. From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Stegeman, Hans (2023): Financial sector should respect planetary boundaries, 13 April 2023, <https://bit.ly/45fTmeq>, utolsó hozzáférés: 2023.07.08.
- Stevens, Casey – Kanie, Norichika (2016): The transformative potential of the Sustainable Development Goals (SDGs). *International Environmental Agreements*, 16: 393–396. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10784-016-9324-y>
- Summit Proposes Roadmap for More Inclusive International Financial System, <https://bit.ly/3sjSC9z>, utolsó hozzáférés: 2023.06.28.
- Sustainable development in the European Union, <https://bit.ly/3OQ173A>, utolsó hozzáférés: 2023.07.05.
- SWD(2020) 400 final, 2020.11.18., <https://bit.ly/3YO4v3M>, utolsó hozzáférés: 2023.07.03.
- UN (2015): Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, A/RES/70/1, <https://bit.ly/3E6dtQk>, utolsó hozzáférés: 2023.06.28.
- UN (2023): Global Sustainable Development Report 2023 – Advanced, United Version. 14 June 2023, <https://bit.ly/3E99SkE>, utolsó hozzáférés: 2023.06.28.
- UNCTAD (2022): Closing investment gap in global goals key to building better future, 23 September 2022, <https://bit.ly/47BrGSO>, utolsó hozzáférés: 2023.07.01.

The role of the European Union In Implementing the UN Sustainable Development Agenda

Abstract

2023 is an important date in the implementation of the UN's objectives for the period up to 2030. The experiences of the years since 2015 make it increasingly urgent for the international community to confront the very limited results within the framework of the mid-term evaluation of the Agenda 2030 program. This paper reviews the history of the program, the current situation of its implementation, and examines separately the role of the European Union, which is increasing its participation in the management of global challenges in an international comparison, serving as a model for other regions of the world.

Keywords: *Agenda 2030, Sustainable Development Goals, European Green Deal*